

Yüksek Lisans Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarına Bilgisayar ve İnternet Teknolojilerinin Etkileri

Vildan ATEŞ¹, Sami ŞAHİN²

ÖZ

Bu araştırmanın amacı bilgisayar teknolojilerinin lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin okuma alışkanlıklarını nasıl etkilediğini incelemektir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tam yapılandırılmış görüşme formu ile 2010-2011 akademik yılı bahar döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine örgün olarak devam eden 14 (n=14) öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sonucu elde edilen veriler toplanarak betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda yüksek lisans öğrencilerinin İnternette en çok okudukları metinlerin gazete haberleri, medya platformları ve elektronik mail olduğu, İnternet kullanmaya başladıktan sonra, okuma alışkanlıklarındaki farklılık olduğu, buna rağmen basılı materyalleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yüksek lisans öğrencileri yeterli sayıda kitap okumadıklarını, bilgisayar ortamındaki okumalarının verimli olmadığını ve İnternetteki kaynakları güvenilir bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: bilgisayar, internet, teknoloji, okuma alışkanlığı.

Effects of Computer and Internet Technologies in Graduate Students' Reading Habits

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the effects of computer technologies on the reading habits of graduate students. The participants were fourteen graduate students (n=14) who enrolled graduate programs of elementary education department in Institute of Social Sciences at Abant İzzet Baysal University. In this research, qualitative research method was used. The subjects were interviewed by using a full-structured questioner at the spring semester of the 2010-2011 academic years. The data were analyzed by using descriptive and content analyses techniques. The results of the study showed that graduate students mostly used the İnternet for reading newspapers, media platforms and electronic mail. Students preferred printed materials instead of online materials for reading, students' reading habits varied and different reading habits existed after using the İnternet. Also graduate students reported that they do not read too many online books. According to findings in the study, suggestions were made.

Keywords: computer, internet, technology, reading habits.

¹ Uzman, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, vates@gazi.edu.tr

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü, sami@gazi.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde bireyler bilgisayar kaynaklarını kullanarak gerçekleştirilen aktiviteleri (örneğin elektronik posta kullanmak, özel günlerde ücretsiz kart göndermek, çevrimiçi haberleri okumak, çevrimiçi video seyretmek, mesajlaşma programları ile sohbet etmek) kâğıt kaynaklarını kullanarak gerçekleştirilen aktivitelerle (örneğin mektup veya kart yazmak, kitap veya magazin okumak) tercih etmektedirler (Shen, 2006). 2010 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de evlerin %41.6'sı İnternet erişimine sahip olduğu ve bu oranın 2009 yılında %30 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2009). Türkiye'de okuma yazma oranı %90 olmasına rağmen okuma oranı %4,5'dur.

Okuma alışkanlığı, bireylerin okuma eylemini, bir gereksinim olarak algılayıp yaşam boyu, sürekli ve düzenli biçimde bu eylemi gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Can vd., 2010). Bilgisayar ve İnternet teknolojilerini kullanarak okuyan öğrenciler sadece telaffuz, yazma ve dilbilgisi konularında geribildirim almakla kalmayıp ses, yazılı ve görsel materyalleri kullanmakta ve bunun yanı sıra referanslara da hızlı erişim sağlamaktadırlar. Bu yeni teknolojiler sadece öğrencilerin öğrenme ve sınıf ortamında okumasını etkilemeyip aynı zamanda onların boş vakitlerindeki okuma alışkanlıklarına da yön vermektedir (Kern, 2006). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yapılan bir araştırmaya göre tüm yaş gruplarında okuma oranında düşüş gözlemlendiği ve 1982-2004 yılları arasında ABD nüfusunun edebi eser okuma oranının % 56,9'dan %46.7 'e düştüğü, 18-24 yaş grubundaki genç yetişkinler arasında bu oranın %17 düşüş gösterdiği belirtilmektedir (Birkets, 2004). Gioia (2004) göre ABD'de 1990 yılında teknolojik ürünlere yapılan harcamalar %6, kitap harcamaları %5.9 iken 2002 yılında teknolojik ürünlere yapılan harcamalar %24'e yükselirken kitaplar için yapılan harcamaların %5.6 seviyesine düştüğünü bildirmektedir.

Tüm toplumu etkisi altında bırakan bu hızlı değişimler öğrencilerin davranışlarını da yönlendirmektedir. Öğrenciler İnterneti temel bilgi kaynağı olarak görmekte ve bilgiye ihtiyaç duydukları her anda kitaplar yerine İnterneti tercih etmektedirler (Aronson, 2007). İnternet öğrencilerin bilgiye ulaşmasında sayısız fırsatlar sunmaktadır. Bilgisayar ve İnternet teknolojilerinin sunduğu yeni fırsatlar sayesinde artık öğrenciler bilgiye ulaşırken öğretmen, ders kitapları ve okul kütüphanelerine bağımlı olmadan kolaylıkla her türlü bilgiye ulaşır konuma gelmişlerdir (Olatokun, 2008).

Yapılan çalışmalar bilgisayar ve İnternet teknolojilerinin öğrencilerin okuma alışkanlıklarını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Gallik'in 1999 yılında yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin akademik başarıları ile kitap okumaları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu araştırmada cevap aranan alt problemlerden birisi de öğrencilerin tercih ettikleri okuma metinleridir. İlk defa

bu araştırmada İnternet üzerinden elektronik posta ve sohbet odaları bir seçenek olarak sunulmuş, ikinci sırada gelmiş ve üniversite öğrencilerinin %47'sinin en sık gerçekleştirdiği İnternet aktivitesi olduğu görülmüştür (Gallik, 1999). Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007) yılında yaptıkları bir araştırmada ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin bilgisayar kullanma konusunda güçlü eğilime sahip olduklarını ve boş zamanlarında gerçekleştirmek üzere kitap okumak, televizyon izlemek ve bilgisayar kullanmak etkinlikleri arasından seçim yapılması istendiğinde kitap okumanın son tercih olduğunu belirtmişlerdir. Mokhtari ve vd. (2009), öğrencilerin günlerinin 2,47 saatini İnternete; 2,17 saatini akademik okumaya, 1,93 saatini televizyon izlemeye; 1,14 saatini eğlenme/dinlenme amaçlı okumaya ayırdıklarını belirterek İnternetin öğrencilerin en fazla vaktini alan aktivite olduğuna dikkati çekmişlerdir. Davarcı 2013 yılında yaptığı yüksek lisans tezinde ilköğretim okullarındaki 8.sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile bilgisayar-İnternet kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin bilgisayar ve internetten kitap, gazete ve dergi okuma sitelerini kullanma oranının oldukça düşük seviyede olduğunu ve daha çok sosyal paylaşım, oyun ve ders çalışma sitelerini kullandıklarını belirtmiştir. Buna ilaveten çalışma sonucunda öğrencilerin okuma alışkanlıklarını İnternetin etkilediğini de belirtmiştir (Davarcı, 2013).

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2009 verilerine göre de Türkiye'deki 15 yaşındaki öğrencilerin okuma becerileri puanı OECD ülkelerinin ortalamasının altında olduğu görülmüştür. PISA 2006'ya göre okuma becerileri ortalama puanı 17 puan artmış olması olumlu bir gelişme olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte Türkiye'deki öğrencilerin PISA 2009 okuma becerileri ortalama puanı 464'dür ve bu puan OECD ortalamasının altında yer almaktadır (EARGED, 2010). Odabaş vd. (2008) Ankara Üniversitesi öğrencileri yaptıkları çalışmada öğrencilerin yarıya yakınının vakitlerinin büyük bölümünü televizyon izlemeye, müzik dinlemeye ve bilgisayar kullanmaya ayırırken kitap okumaya ayrılan süre tüm faaliyetlerin toplam süresinin çok altında olduğuna dikkat çekmişlerdir (Odabaş vd., 2008). Bir diğer üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada Hacettepe ve Bilkent üniversitesindeki 104 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Yılmaz ve arkadaşları öğrencilerin bilgisayar kullanmaları ve TV izlemelerinin okuma alışkanlıklarını azaltarak olumsuz bir biçimde etkilediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %60,6 bilgisayar kullanma (İnternet, oyun, vb.) ve TV izlemelerinin okuma alışkanlıklarını azalttığını belirtmişlerdir. Bu konudaki oran Bilkent Üniversitesi öğrencileri arasında %71,2 olup öğrencilerin en küçük bölümü (%6,7) ise bilgisayar kullanma ve TV izlemelerinin okuma alışkanlıklarını artırdığını düşünmektedirler. Her iki üniversitede de öğrencilerin çoğunluğu yeterince kitap okumadıklarını düşünmektedirler (Yılmaz vd., 2009). Sünbül vd. 2010 yılında hazırladıkları raporda lise öğrencileri kitap okuma alışkanlıklarını incelemişlerdir. Bu rapora göre Konya ilindeki lise öğrencilerinin kitap okuma davranışlarını olumsuz etkileyen faktörlerden birinci sırada televizyon seyretme,

ikinci sırada yükseköğretime giriş sınavına hazırlanma ve üçüncü sırada ise bilgisayar kullanmak olduğunu belirtmektedirler. Teknoloji kullanımı ve İnternette geçirilen zamanın kitap okuma davranışını olumsuz etkilediğini ve İnternette az zaman geçiren ya da hiç zaman geçirmeyen öğrencilerin kitap okuma oranı %22 düzeyindeyken günde iki saat günde iki saat ve daha fazla zaman geçiren öğrencilerin okuma davranışlarının %14 seviyelerine düştüğü belirtmektedirler (Sünbül vd., 2010).

Yapılan çalışmalarda bilgisayar ve İnternet teknolojilerinin öğrencilerin okuma alışkanlıklarını etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada da bilgisayar ve İnternet teknolojilerinin lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin okuma alışkanlıklarını nasıl etkilediği araştırılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın yöntemi, üçüncü bölümünde araştırmadan elde edilen bulgular ve son bölümde de araştırma sonucu ve öneriler yer almaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, örneklem yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tam yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanarak betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın tamamı araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı bilgisayar teknolojilerinin lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin okuma alışkanlıklarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktır.

Araştırma Sorusu

Bilgisayar teknolojilerinin lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin okuma alışkanlıklarını nasıl etkilemiştir?

Alt Problemler

Yüksek lisans öğrencileri İnternette en sık hangi metinleri okumaktadırlar?

Yüksek lisans öğrencileri İnternet kullanmaya başladıktan sonra, okuma alışkanlıklarındaki farklılığı nasıl değerlendirmektedirler?

Bilgisayar ortamında okuma ile basılı materyalleri okuma arasında nasıl bir karşılaştırma yapmaktadırlar?

Yüksek lisans öğrencilerinin bir yıl içerisinde okudukları kitap sayısı kaçtır ve okumalarının önündeki engeli nasıl tanımlamaktadırlar?

Bir kaynağı, bilgisayar teknolojileri üzerinden okuma yönelimlerini belirleyen temel unsuru nasıl tanımlamaktadırlar?

Bilgisayar ortamındaki kaynakları okuma süreçlerini nasıl gerçekleştirmektedirler?

Akademik çalışmaları için yaptıkları uluslararası veri tabanlarında yer alan metinlere İnternette ulaşma imkânının aynı paralelde bilgisayar ortamında okumaya teşvik ettiğini düşünüyorlar mı?
Yüksek lisans öğrencileri günlük düzenli olarak sabit bir mekânda ve belli zaman dilimlerinde okumaya zaman ayırıyor mu?

Bilgisayar ortamındaki bir okuma sürecini nasıl gerçekleştirmektedirler?

Bilgisayar ortamında gerçekleştirdikleri okumalarda, o metnin kaynağını, ya da güvenilirliğini test ediyorlar mıdır?

Araştırma Deseni

Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları hem nitel hem de nicel yaklaşımlarda yer almaktadır. Her iki yaklaşımda da amaç belirli bir durumu aydınlatmadır. Nitel durum çalışmalarının en önemli özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır.

Örneklem Yöntemi

Bu çalışmada, nitel araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden kritik durum örnekleme kullanılmıştır. Kritik durum örnekleme, kritik bir durum veya durumların varlığına işaret eden en önemli göstergedir. Araştırmacı, problemi ile ilgili bu tür durum veya sınırlı bir kaç durumu derinlemesine inceleyebilir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın örneklemini 2010-2011 akademik yılı bahar döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine örgün olarak devam eden 14 (n=14) öğrenciden oluşmaktadır. Tablo 1'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 14 yüksek lisans öğrencisinin 6 tanesi erkek, 8 tanesi kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden altı tanesi bir ilköğretim okulunda matematik öğretmeni olarak, altı tanesi sınıf öğretmeni olarak çalışırken iki tanesi şu anda çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi öğrencilerin yaşları 22 ila 31 arasında olup yaş ortalamaları 25,5'dir.

Tablo 1. Yüksek Lisans Öğrencilerine Ait Bilgiler

Öğrenci No	Cinsiyet	Yaşı	Mesleği
1	Kız	28	Sınıf Öğretmeni
2	Erkek	22	-
3	Kız	27	Sınıf Öğretmeni
4	Kız	27	Sınıf Öğretmeni
5	Kız	27	Sınıf Öğretmeni
6	Kız	31	Sınıf Öğretmeni
7	Erkek	23	-
8	Erkek	30	Sınıf Öğretmeni
9	Kız	24	Matematik Öğretmeni
10	Erkek	22	Matematik Öğretmeni
11	Erkek	23	Matematik Öğretmeni
12	Kız	23	Matematik Öğretmeni
13	Kız	26	Matematik Öğretmeni
14	Erkek	23	Matematik Öğretmeni

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın verileri, tam yapılandırılmış görüşme formu vasıtasıyla elde edilmiştir. Görüşme formunda toplam 11 tane soru yer almıştır. Görüşme formundaki 11 sorudan ilk soru kapalı uçlu olup diğer 10 soru açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşme formundaki sorular, araştırmanın on alt problemine ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda, ayrıca, katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri toplamaya yönelik bazı kapalı-uçlu sorulara da yer verilmiştir. Öğrenciler ile görüşmeler yapılmış ve ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında araştırmacı tarafından sürekli notlar alınmıştır. Öğrencilere anlamadıkları soru olduğunda açıklama yapılabileceği belirtilmiştir. Öğrenciler sorular hakkındaki olumlu düşüncelerini *anlaşılabilir* ve *açık* gibi ifadeler kullanarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler 1,2,3...14 şeklinde numaralandırılmış olup öğrencilerin ad ve soyadları kullanılmamıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi betimsel ve içerik analizi yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin betimsel analizi görüşme formunda yer alan sorular dikkate alınarak sunulmuştur. Betimsel analizde, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasına dikkat edilmiştir. Görüşme yapılan yüksek lisans öğrencilerinin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılır bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizinin ilk aşaması olan verilerin

kodlanmasında verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler tümevarımcı bir analize tabi tutulması sonucu kodlar elde edilmiştir. Yüksek lisans öğrencilerinden toplanan veriler dikkatli bir şekilde okunmuş, okuma sırasında formlar üzerinde gerekli kodlamalar yapılmıştır. İçerik analizinin ikinci aşamasında kodların bir araya getirilip incelenmesinden kodlar arasındaki ortak yönleri bulunmuş yani kodların kategorize edilmesi işlemi Microsoft Excel programı yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü aşamada veriler anlaşılır bir dille tanımlanmış, açıklanmış ve sunulmuştur. İçerik analizinin son aşamasında veriler araştırmacı tarafından yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırma sonucuna ait bulgulara yer verilecektir. Araştırmaya ait bulgularda görüşme formunda yer alan soru sırası ve alt problemler dikkate alınacaktır.

Görüşme formunun ilk ve ikinci sorusunda öğrencilere sıradan bir gün içerisinde, İnternete bağlandıkları andan itibaren en sık okudukları metinler ve tercih sebepleri sorulmuştur.

Tablo 2. *Yüksek Lisans Öğrencilerinin İnternette En Sık Okudukları Metinler*

İnternet metin çeşidi	Öğrenci no
Gazete haberleri, Medya Platformları	2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Magazin Haberleri, Görselleri	-
Edebi Metinler: Roman, Öykü, Şiir	2, 9, 12, 14
Akademik metinler, Ders kitapları	2, 3, 8, 10, 11, 13, 14
E-mail	5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Online olarak dolaşımda yer alan enformasyon (blog, Diğer	1, 3, 4, 5, 6, 7, 12,
	-

Tablo 2'de görüldüğü gibi yüksek lisans öğrencilerinin İnternette en sık okudukları metin çeşidi gazete haberleri ve medya platformlarıdır. Öğrenciler bu metinlerin ilgilerini çektiğini ve güncel haberleri takip etmek için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. 7 numaralı yüksek lisans öğrencisi bu metinlere ilişkin yönelimini şöyle ifade etmiştir:

"Genelde haberler siteleri ilk olarak tercih ettiğim sitelerdir. Bunun sebebi güncel olayları takip etmektir. Gazetelerde köşe yazılarını takip ediyorum. Bunun sebebi farklılıklarla doğruya ulaşarak doğru bilgi elde etmek için"

Yüksek lisans öğrencilerinin daha sonra sırası ile en çok okumayı tercih ettikleri metinlerin elektronik posta, akademik metinler ve sosyal ağlar olduğu görülmüştür. 1 numaralı yüksek lisans öğrencisi bu metinlere ilişkin yönelimini "*En fazla sosyal paylaşım sitelerindeki metinleri okuyorum. İlgimi çekiyor*", 3 numaralı yüksek lisans öğrencisi de "*Bu aralar yüksek lisans öğrencisi olduğum için daha çok akademik makaleler okumayı tercih ediyorum. Boş zamanlarımda ise paylaşım sitelerinde yer alan paylaşımları okuyorum. Bu paylaşımlarda kendi görüş ve düşüncelerimi okumaktan ve paylaşmaktan zevk alıyorum*" şeklinde belirtmiştir. Tablo 2'ye göre yüksek lisans öğrencilerinin magazin haberleri ve görselleri hiç okumadıkları görülmektedir. Edebi metinleri sadece 2, 9, 12, 14 numaralı öğrencilerin tercih etmeleri ise dikkat çekicidir.

Yüksek lisans öğrencilerine İnternet kullanmaya başladıktan sonra, okuma alışkanlıklarındaki farklılığı nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Tablo 3'de yer aldığı gibi yüksek lisans öğrencilerinin büyük çoğunluğu (5, 6 ve 10 numaralı öğrenciler hariç) İnternet kullanmaya başladıktan sonra okuma alışkanlıklarında bir farklılık olduğunu belirtmişlerdir. 3 numaralı öğrencinin kitap okuma alışkanlığını azalttığını düşünüyorum ve 4 numaralı öğrencinin İnternete fazla zaman harcadığım için kitap okumaya ayırdığım vakit azaldı şeklindeki ifadelerinden bu farklılığın olumsuz yönde olduğu düşünülebilir. Aynı şekilde 9, 11, 13 ve 14 numaralı öğrencilerin okuma alışkanlığım ve çeşitlilik arttı yönündeki ifadelerinden bu farklılığın olumlu olduğu düşünülmüştür. 5, 6 ve 10 numaralı öğrenciler okuma alışkanlıklarında bir farklılık olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 3. *İnternetin Okumaya Etkisine Ait Düşünceleri*

Öğrenci no	Etkisi	İnternet öncesi/İnternet sonrası
1, 2, 4, 7	Olumsuz	İnternet öncesi
3, 8, 12	Olumsuz	İnternet sonrası
5, 6	Fark yok	İnternet sonrası
9, 11, 13, 14	Olumlu	İnternet sonrası
10	Fark yok	Fark yok

Yüksek lisans öğrencilerine İnternet öncesi ve İnternet sonrası olmak üzere iki döneme ayıracak olsanız hangi dönemin daha verimli okumaları içerdikleri sorulmuştur. 10 numaralı öğrenci iki dönem arasında fark olmadığını düşünürken 1, 2, 4 ve 7 numaralı öğrenciler İnternet öncesi okumanın daha verimli olduğunu ifade etmiştir. Geriye kalan diğer öğrenciler (3, 5, 6, 8, 9, 11-14) İnternet sonrasının daha verimli okumalar içerdığını belirtmişlerdir. 8 numaralı yüksek lisans öğrencisi bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

"İnternet sonrası. Çünkü istediğim kaynağa daha çabuk ve daha az maliyetle ulaşabiliyorum".

Yüksek lisans öğrencilerine bilgisayar ortamında okuma ile basılı materyalleri okuma arasında bir karşılaştırma yapmaları ve bilgisayar ortamında bulunan pdf formatındaki bir Dostoyevski romanı ile kütüphane rafında bulunan basılı materyal formatındaki bir Dostoyevski romanı arasındaki tercihlerini belirtmeleri istenmiştir. Yüksek lisans öğrencilerinin tümü kütüphane rafında bulunan basılı materyal formatındaki bir Dostoyevski romanını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yüksek lisans öğrencilerinin tümü basılı materyal formatını tercih etmişlerdir. Bu tercihlerinin sebebi olarak bilgisayar ortamında uzun okumaların göz yorucu, rahatsızlık verici ve dikkatlerini dağıttığı şeklinde ifade etmişlerdir. Yüksek lisans öğrencilerine bir yıl içerisinde okudukları kitap sayısı, okumanın önündeki engeller ve bu sayının yeterli olup olmadığı hakkındaki düşünceleri sorulmuştur.

Tablo 4. *Kitap Sayısı ve Engeller*

Öğrenci no	Kitap sayısı	Engeller
3, 5, 8, 9, 10, 11, 14	5-10 arası	Zaman
1, 2, 6, 12, 13	11-15 arası	İş
4	15-20 arası	Dersler
7	21 ve üstü	Maliyet

Yüksek lisans öğrencilerinden yedi tanesi (3, 5, 8-11 ve 14) yılda 5 ile 10 kitap, beş tanesi (1, 2, 6, 12, 13) 11 ile 15 arasında kitap okuduğunu belirtmiştir. Sadece bir yüksek lisans öğrencisinin 15-20 arasında, bir öğrencinin de yılda 21'den fazla kitap okuduğu Tablo 4'te görülmektedir. Tüm yüksek lisans öğrencileri okudukları kitap sayısını yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Okumalarının önündeki engelleri zaman, iş, dersler ve kitapların maliyeti olarak sıralamışlardır. 8 numaralı öğrenci düşüncelerini "*Yaklaşık 10 kitap okuyorum. Bu sayıyı yeterli görmüyorum. Daha fazla okumamda ki engellerin zaman ve para olduğunu düşünüyorum.*" şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 5. Yüksek Lisans Öğrencilerinin Bilgisayar Teknolojileri Üzerinden Okuma Yönelimlerini Belirleyen Temel Unsurlar

Öğrenci No	Kolay ulaşılabilirlik	Az maliyetli	Arşivleme imkânı	Zaman tasarrufu	İhtiyaçları cevaplama	Hazır fazla bilgi
1	x	x				
2	x					
3	x	x	x		x	
4	x					
5	x					
6	x			x		
7	x			x		x
8	x					
9	x					x
10	x					
11	x	x	x			
12	x	x	x			
13	x	x	x			
14	x	x	x			

Yüksek lisans öğrencilerine altıncı soruda bir kaynağı, bilgisayar teknolojileri üzerinden okuma yönelimlerini belirleyen temel unsuru nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Temel unsurların kolay ulaşılabilirlik, az maliyet, arşivleme imkânı, zaman tasarrufu, ihtiyaçlarına cevap verme ve hazır bilgi olduğu görülmüştür. Tüm yüksek lisans öğrencilerinin belirttikleri temel unsurlar Tablo 5'de yer almaktadır. Tablo 5'de görüldüğü gibi yüksek lisans öğrencileri bilgisayar teknolojileri üzerinden okuma yönelimlerini belirleyen temel unsurun kolay ulaşılabilirlik olduğunu belirtmişlerdir.

Yüksek lisans öğrencilerine bilgisayar ortamındaki kaynakları okuma sürecini nasıl gerçekleştirdikleri sorulmuştur. Bilgisayar ortamındaki kaynakları okuma sürecini iki şekilde gerçekleştirdikleri görülmüştür. Birinci şekilde öğrenciler (3, 11-14 numaralı) kaynakların tamamını okumaya özen gösterdiklerini, diğer öğrenciler belirli bölümlerini okuduklarını ifade etmişlerdir. 10 numaralı öğrenci "*Genellikle tam olarak metnin tamamını okuyorum. Belirli kısımlarını okurum*", 3 numaralı öğrencide "*Genellikle her bir metni sonuna kadar okurum. Benim için faydalı kısımlarını not alırım*" şeklinde tercihlerini belirtmişlerdir.

Görüşme formundaki sekizinci soruda yüksek lisans öğrencilerine akademik çalışmalarının onları aynı paralelde bilgisayar ortamında okumaya teşvik edip etmediği sorulmuştur. Tüm öğrenciler akademik metinlere İnternetten ulaşmanın

kendilerini bilgisayar ortamında okumaya ittiğini düşünmektedirler. Bu düşüncelerini kesinlikle söyleyebilirim, evet kesinlikle, daha fazla bilgisayar ortamında okumak zorunda kalıyorum gibi ifadeler kullanarak belirtmişlerdir.

Görüşme formunda yüksek lisans öğrencilerine yöneltilen diğer soru gün içerisinde belli zaman dilimlerini, sabit bir mekânda, sadece kitap okumaya ayırıp ayırmadıklarıdır. Yüksek lisans öğrencilerinin dört tanesi (2, 9, 10, 12) düzenli bir şekilde gün içerisinde kitap okuduğunu ifade etmiştir. Üç tanesi (1, 11, 13) nadiren zaman ayırdığını, geriye kalanlarda kitap okumaya zaman ayırmadığını belirtmiştir.

Görüşme formunun onuncu sorusunda bilgisayar ortamında gerçekleşen bir okuma süreci sırasında yapılan diğer faaliyetlerin olup olmadığı araştırılmıştır. Yüksek lisans öğrencilerinin büyük çoğunluğu (1-5, 7, 10, 12, 13) bilgisayar ortamında gerçekleşen bir okuma süreci sırasında gerçekleştirdikleri başka aktivitelerinde olduğunu, 6, 8, 9, 11, 14 numaralı öğrenciler ise okuma metnine odaklandıklarını belirtmişlerdir. 11 numaralı öğrenci "*Okuma yaparken sadece okumama odaklanırım*" ve 3 numaralı öğrenci "*Bilgisayar ortamındaki okuma sürecim sırasında müzik dinliyorum. Fon müziği dinlemem çalışmalarımı olumlu etkilerken, sözlü müzikler çalışmalarımı olumsuz yönde etkiliyor. Yine aynı süreçte arkadaşlarımla iletişime girmek dikkatimin tamamen dağılmasına ve motivasyonumun düşmesine neden oluyor.*" şekillerinde ifade etmektedirler.

Yüksek lisans öğrencilerine son olarak İnternetteki metinlerin güvenilirliğini test edip etmedikleri sorulmuştur. Tüm öğrenciler İnternet ortamındaki kaynakları güvenilir bulmadıklarını belirtmiştir. İnternet ortamında çok fazla bilgi olduğunu ve bilgilerin güvenilirliğini test etme ihtiyacı duyduklarını vurgulamışlardır. Bu durumu 9 numaralı öğrenci İnterneti bilgi çöplüğüne benzeterek ifade etmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada kullanılan görüşme formundaki soruların cevapları bu bölümde tartışılmaktadır. Tartışma bölümünde görüşmedeki soru sıralaması dikkate alınarak, diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmış ve araştırmanın bulguları değerlendirilmiştir.

Yüksek lisans öğrencilerine sıradan bir gün içerisinde, İnternete bağlandıkları andan itibaren en sık okudukları metinler ve tercih sebepleri sorulduğunda gazete haberleri ve medya platformları olduğunu belirtmişlerdir. Yüksek lisans öğrencilerinin daha sonra sırası ile en çok okumayı tercih ettikleri metinlerin elektronik posta, akademik metinler ve sosyal ağlar olduğu görülmüştür. Gallik'in (1999) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerine ilk defa İnternet üzerinden elektronik posta ve sohbet odaları bir okuma seçeneği olarak sunulmuş ve araştırma sonucunda ikinci sırada gelmiştir. Üniversite öğrencilerinin %47'sinin en sık gerçekleştirdiği İnternet aktivitesi olduğu görülmüştür (Gallik, 1999). Buna ilaveten diğer bir çalışmada üniversite öğrencileri tarafından en popüler İnternet aktivitesinin İnternette sörf olduğu belirtilmiştir (Wang vd.

2012). Bir diğer çalışmada da Daraha (2013) lise öğrencilerinin İnternette en çok spor oyunları oynamayı tercih ettiğini (%38,8) bu aktiviteyi İnternette sörf yapmanın (%15) izlediğini vurgulamıştır (Daraha, 2013).

Yüksek lisans öğrencileri İnternet kullanmaya başladıktan sonra, okuma alışkanlıklarındaki farklılık olduğunu vurgulamışlardır. Okuma alışkanlıklarını olumlu ve olumsuz yönde etkilediğini düşünen öğrenci sayısının eşit olması dikkat çekicidir. Bunun yanında bilgisayar ve İnternet teknolojileri bireylerin okuma alışkanlıklarını etkilemektedir (Jadhav, 2010). Teknoloji ve bilişim alanlarında yaşanan hızlı değişiklikler bilişim toplumunda yaşayan bireylerin okuryazarlığını teknolojik merkezli olacak şekilde yönlendirmektedir (Lamb, 2005). Brant'ın (2003) yılında Amerika Birleşik Devletlerinde yaptığı bir araştırmada araştırmaya katılanların %37'si teknolojinin okumayı azalttığını vurgulamışlardır (Brant, 2003, s. 53). Aynı doğrultuda Edem vd. (2010) yaptıkları çalışmada öğrencilere okuma ve internet kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki üzerine açık uçlu soru sormuşlardır. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların %36,8'inde öğrenciler İnternet kullanımının basılı kitap ve dergileri okuma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir (Edem vd., 2010). Bir diğer çalışmada Demire vd. (2011) Konya ilindeki ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerini ile gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar ve İnterneti günde 1 saatin üzerinde kullanmalarının kitap okuma alışkanlıklarını olumsuz olarak etkilediği ve azalttığı şeklindedir (Demire vd., 2011).

İnternet sonrası dönemin daha verimli okumalara zemin hazırladığını düşünen yüksek lisans öğrencileri çoğunluktadır. Bu öğrenciler okumak istedikleri metinlerin kolay ulaşılabilir, az maliyetli, arşivleme imkânına sahip, zaman tasarrufu sağladığı, ihtiyaçlarına cevap verdiği ve hazır bilgi olduğu için tercihlerini bu yönde kullandıklarını vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra Dilevko ve Gottlieb'in (2002) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da öğrenciler ödevlerinde İnternet kaynaklarını tercih etme sebeplerinin kolay ulaşılabilirlik ve ihtiyaçlarına hemen cevap vermesi şeklinde belirtmişlerdir (Dilevko ve Gottlieb, 2002). Bir diğer üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada da öğrencilerin İnternette okumayı özgürlük ve kolay ulaşılabilirlik sağladığı için tercih ettiklerini vurgulamışlardır (Ramirez, 2003). Buna rağmen öğrenciler basılı materyal formatındaki bir romanı okumayı tercih etmektedirler. Bilgisayar ortamındaki materyallerin gelecekte basılı materyallerin yerini alacağı düşünülse de bunun gerçekleşmeyeceği aşikârdır. Öğrenciler etkili ve derin okuma için basılı materyalleri tercih etmektedirler (Liu, 2005).

Yüksek lisans öğrencilerinin tümü bir yılda okudukları kitap sayısını yeterli görmeyip okumalarının önündeki engelleri zaman, iş, dersler ve kitapların maliyeti olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin okudukları kitap sayısını yeterli bulmamaları ve bu sorunu kabul etmeleri olumlu bir gelişmedir. Bu sorunu çözmek için çaba gösterecekleri aşikârdır. Türkiye'de okuma yazma oranı %90 olmasına rağmen okuma oranı %4,5 olması da bu sonucu desteklemektedir.

Yüksek lisans öğrencileri zaman yönetimi konusunda titiz davranarak günlük kitap okumaya da zaman ayırabilir. Kütüphane üyelikleri ile kitap okumanın önündeki engellerden biri olan kitap maliyetleri en aza indirilebilir.

Yüksek lisans öğrencilerine bilgisayar ortamındaki kaynakları okuma sürecini tam olarak tüm metni okuma ve sadece faydalı kısımları okuma olmak üzere iki şekilde gerçekleştirdikleri görülmüştür. Ayrıca tüm öğrenciler akademik metinlere İnternette ulaşmanın kendilerini bilgisayar ortamında okumaya yönelttiğini ve bilgisayar ortamında gerçekleşen bir okuma süreci sırasında gerçekleştirdikleri başka aktivitelerinde olduğunu ifade etmişlerdir. Bilgisayar ortamında gerçekleşen okuma eylemine aynı anda müzik dinleme, kişilerle mesajlaşma gibi aktiviteler dâhil edildiği için etkili ve titiz bir okuma gerçekleşmeyecektir.

Yüksek lisans öğrencilerinin tümü İnternet ortamındaki kaynakları güvenilir bulmadıklarını ve bilgilerin güvenilirliğini kimin yazdığını, kimin yayınladığını, belge veya bilginin ne kadar güncel olduğunu kontrol ederek test etme ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin İnternetteki kaynakların güvenilirliğinin test edilmesi konusunda farkındalık düzeylerinin yüksek oluşu olumlu bir gelişmedir. İnternette arama motorlarından bulunan ve akademik olmayan kaynakların güvenilirliğinin sorgulanması gerekmektedir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanıldığı için sınırlı sayıda yüksek lisans öğrencisi ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma genişletilip lisans ve lisansüstü öğrencilerine uygulanacak hale getirilebilir.

KAYNAKLAR

- Aksaçoğlu A. G., Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (1), 3-28.
- Aronson, M. (2007). Do Books Still Matter?. *School Library Journal*, 36-41.
- Birkerts, S. (2004). It's easy to blame technology for our younger generation's declining interest in literature. But what, if anything, can be done about it? *School Library Journal*, 50 (11), 50-53.
- Brandt, M. (2003). Log on and learn. *Newsweek*, 25 Ağustos-1 Eylül s. 52-55.
- Can, R., Türkyılmaz, M. ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-21.
- Daraha, K. (2013). The effect of the internet use on high school students: A case study of Pattani province of Thailand. *PSU-USM International Conference on Humanities and Social Sciences*, 91, 241-256.
- Davarcı, N. (2013). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığı İle Bilgisayar - İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Demirer, V., Yıldız, D.Ç., Sünbül, A.M. (2011). The Relationship between Primary School Students' Computer-İnternet Usage and Reading Habits: Sample of Konya. *İlköğretim Online*, 10(3), 1028-1036.

- Dilevko, J., Gottlieb, L. (2002). Print sources in an electronic age: a vital part of the research process for undergraduate students, *The Journal of Academic Librarianship*, 28(6), 381-392.
- Edem, M. & Ofre, E. (2010). Reading and internet use activities of undergraduate students of the University of Calabar, Nigeria, *Africa Journal Library & Inf. Sc.* 20(1), 11-18.
- Gallik, J.D., (1999). Do they read for pleasure? Recreational reading habits of college students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy.* (3), 480-488.
- Gioia, D. (2004). Reading at Risk. *Art Education Policy Review*, 106 (2), 31-39.
- Jadhav, P.S. (2010). Review Paper Electronic Media and Reading Habits, *SIES Journal of Management*, 7(1), 109-113.
- Kern, R. (2006). Perspectives on technology in learning and teaching languages. *TESOL Quarterly*, 40(1), 183-210.
- Lamb, G.M. (2005). How the Web changes your reading habits. 14 Şubat 2011 tarihinde <http://www.csmonitor.com/2005/0623/p13s02-stin.html> adresinden alınmıştır.
- Liu, Z. (2005). Reading behavior in the digital environment: Changes in reading behavior over ten years. *Journal of Documentation*; 61(6), 700-712.
- Mokhtari, K., Reichard, C.A., & Gardner, A. (2009). The Impact of İnternet and Television Use on the Reading Habits and Practices of College Students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(7), 609-619.
- Odabaş, H., Odabaş, Z.Y ve Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Olatokun, W.M. (2008). İnternet access and usage by secondary school students in a Nigerian Municipality. *SA Journal Libs & Info Sci*, 74 (2), 138-148.
- Shen, L. (2006). Computer Technology and College Students' Reading Habits. *Chia-nan Annual Bulletin*, 32, 559-572.
- Sünbül, M. (2010). Lise Öğrencileri Kitap Okuma Alışkanlıkları: Konya İli Araştırma Raporu. 14 Şubat 2011 tarihinde www.ide.selcuk.edu.tr/konyaokuyor/lise_rapor.pdf adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2009). Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları. 13 Şubat 2011 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4104> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED).(2010). PISA Ulusal Ön Raporu. 12 Şubat 2011 tarihinde <http://earged.meb.gov.tr/pdf/pisa2009rapor.pdf> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED).(2010). Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA 2009 Uygulama Sonuçları Özet Bilgiler. 12 Şubat 2011 tarihinde <http://earged.meb.gov.tr/pdf/pisa2009ozetbilgiler.pdf> adresinden erişildi.
- Wang, L., Luo, J., Gao, W., Kong, J. (2012). The effect of İnternet use on adolescents' lifestyles: A national survey. *Computers in Human Behavior*, 28, 2007-2013.
- Yılmaz, B., Köse, E., Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 22-51.

SUMMARY

The purpose of this study the influence of computer technologies to investigate the reading habits of students who enroll in graduate programs. The research problem's sentence can be stated as "How do computer and İnternet technologies effect the reading habits of graduate students?"

This study's sub problems are listed below.

Which texts are the most commonly read on the İnternet by graduate students?

How to evaluate graduate students differences in their reading habits, after starting to use the İnternet?

How to graduate students make comparisons between computer based and printed-based readings?

How many books graduate students read in a year and how to they describe the readings of an obstacle?

How graduate students describe the basic element that determines the orientation of reading through computer technologies?

How to they process the computer based resources readings?

Do they think that for the possibility of access to international databases for academic studies in the same parallel texts from the İnternet feel that the computer environment is encouraged to read?

Do graduate students devote time to for reading in certain time periods per day?

How to they perform computer based reading process?

Do they check the text's source or reliability while they are reading on computer ?

In this research, qualitative research method was used. Case study which is a qualitative research design was used for the study. Research's data collected with a full-structured interview form and the data collected by interviews were analyzed using descriptive analysis and content analysis. All of the research conducted by the researcher. The sample of this research is fourteen students (n=14) who enrolled Graduate School of Social Sciences at Abant İzzet Baysal University at the spring semester of the 2010-2011 academic year. 14 (n=14) graduate students consist of 6 male and 8 female students. A full structured interview form consists of 11 questions. The full structured interview form's first question is a close ended question and the other 10 questions are close ended. Questions in the form of interview, is intended for research to gather information about the sub problems. The interview form, also for the participants to gather information about demographic characteristics and some closed-ended questions are included. Graduate students were interviewed and took an average of 30 minutes of an interview. During the interview, the researcher was continuously transcribed the answers. Explanations can be done when the students indicated they did not understand the interview questions. Graduate students understood the interview questions very easily and had positive thoughts about the questions. They expressed their feelings about the questions by using expressions like "understandable" and "clear". Graduate students are numbered as 1,2,3 ... 14 and their first and last names didn't use in the study.

It is asked to graduate students that which texts they read and why they prefer these texts in an ordinary day when they access to İnternet. They stated that they prefer reading newspapers and media platforms. After these texts, most graduate students choose to read e-mail, social networks and academic texts respectively. Seventh numbered student expressed the orientation of these texts *“in general, I prefer to read the first sites that newspaper web sites. The reason is to follow current events. I follow columns in the newspapers. The reason is reading newspaper’s columns to reaching the true and accurate information through differences.”*

Majority of the graduate students think that they can do more efficient readings after İnternet period. They are emphasized in this direction for the preferences, because it gives chances to access to texts easily, low cost, opportunity to archiving, time-saving, and ready to respond.

Eighth numbered graduate student expresses this idea by saying *“After İnternet. Because I can reach reading sources more quickly and minimum cost.”*

All of the graduate students stated that they do not read sufficient number of books in a year because of time pressure, work, classes and cost of books. Eighth numbered student said that it reads about ten books a year and it thinks that is not enough. It also stated that cannot read more because of time and money.

It is seen that graduate students read computer based texts two different ways either full or only usefull parts. In addition, all graduate students think that reaching to academic texts through the İnternet direct them to read on computer. They emphasized other activities took place on the computer besides to reading while reading computer based reading. Therefore a careful and effective reading and could not take place on computer, because including the act of reading is held on computer with other activities.

All graduate students are not finding reliable İnternet media sources, and noted that they need to test the reliability of the information.

After graduate students use the İnternet, they emphasized the differences in their reading habits. It is remarkable that the numbers of graduate students are equal to thinking İnternet’s positive and negative effects of their reading habits. Furthermore graduate students prefer printed materials for effective and deep reading. Even though computer environment was thought to replace the printed materials in the future, but it is obvious that will not happen. Graduate students read insufficient number of books and they accept that it is a problem.

For being aware of the problem is a positive development and it is obvious that they made efforts to solve this problem. This result also supports that Turkey’s reading level is only 4.5%, although Turkey has 90% literacy level. One of the obstacles of reading the book is cost of the books that can be minimized with free public library memberships. Graduate students’ awareness is important to test the reliability of sources in the İnternet, because every sources’ reliability needs to be questioned in the İnternet.

In this study used qualitative research methods included interviews with a limited number of graduate students. A new research can be done with undergraduate and graduate students or this study can be extended.